

K největším překvapením pro mne při návštěvách Plzně patřily v minulých letech kresby Ivana Valy. Umělce, jehož jméno jsem do té doby znal jen jako fotografa – ovšem novou, aktuální kapitolu jeho tvorby představují výhradně kresby, od úplně malých až po nestandardně velké formáty. Kresba má možná v Plzni zvláštní postavení díky tomu, že již několik ročníků bienále, pořádaného plzeňskými výtvarnými institucemi, bylo věnováno právě tomuto médium. Ale Valovy kresby jsou pro mne cenné a objevné právě v tom, v čem se vymykají z „hlavního proudu“ českého umění. Ten je, přes všechny proměny dobových denominací, stále vnímán především jako snaha o zviditelnění určitých literárně interpretovatelných obsahů, jako nějaký příběh. Pro Valu je ovšem podstatné něco úplně jiného: jeho kresby nevypovídají o ničem jiném mimo sebe sama... A vzniklý záznam je u něj nesmírně oproštěný, ty nejradikálnější – a tedy celou jeho problematiku vymezující – realizace třeba někdo na první pohled jako kresby vůbec neidentifikuje. Je to pár doteků, nejčastěji černým pastelem (v tom důsledném respektování souvztažnosti šedých valérů a bílého pozadí jistě shledáme jeho citlivost ke klasickému fotografickému obrazu), často na všelijak tónovaném papíře, náznak, ovšem nesměřující k nějaké konkrétní vizuální asociaci, ale naopak k autonomii skladby. Těch pár doteků je pak někdy akcentováno dalším dotekem, zase třeba jen o poznání intenzivnějším. Komplementárními k nejoproštěnějším jsou ta díla, která v kontextu autorova současného usilování jsou morfologicky i sémanticky nejúhrušnější – většinou patřily k prvním cyklům. Ovšem nejkomplexnější znamená ve Valově případě třeba do listu papíru vepsanou kružnici nebo horizontálu a vertikálu, tedy jakýsi kříž. Ale ani tento umělcův morfologický „minimalismus“ nesměřuje k ničem jinému než k subjektivní artikulaci, neboť také tyto geometrické útvary jsou prezentovány jako výsledek subjektivního záznamu, usilujícího o nalezení velice individuálně zpřítomnělého řádu. Pro autora jsou všechny jeho kresby především stopy doteků – doteků jeho vlastní ruky, vnášející novou, jeho vlastní skladbu do plochy papíru. Doteky mají někdy podobu linií, jindy skvrn či skvrnek, ovšem v tomto velikém omezení (se) vnímáme zhmotnění autorovy lyrické senzibility. A možnost zaznamenat stopy svých doteků, to zároveň znamená formovat určitou skladbu. Valovy skladby jsou záměrně tak málo spektakulární, jak možno. Ale v tomto jeho „minimalistickém lyrismu“ najdeme i vědomí kontextu toho, co dělá – ten kontext ovšem není vymezován momentální aktualností, ale dřív usilováním o zaznamenání něčeho podstatného pro lidskou přítomnost, pro lidskou existenci. V tendenci k organizujícímu řádu to může být souvislost s dílem Václava Boštíka, v uchopení kresby jako doteku možná s Adrienou Šimotovou, v aktualizaci „nenápadného záznamu“ třeba s Milošem Šejnem. Ovšem to, jak své kresby Ivan Vala koncipuje, je naprosto originálním obohacením celé současné české kresby a dalším stvrzením faktu, že i ve sféře zcela oproštěných děl je možno najít neprozkoumanou a komunikačně dobře fungující sféru – samozřejmě s vědomím, že mnozí dají přednost velkým, literárně interpretovatelným dramátům. On se naopak obrací k tomu nejzákladnějšímu i nejpodstatnějšímu, k tomu, co je neodmyslitelně spjata s procesem vzniku kresby jako takové. Započetí a následující komentář vzniknuvšího, to jsou vlastně komplementární součásti těchto tak nenápadných, ale o to citlivějších děl.

Kurátorka sbírky současného umění Národní galerie v Praze

Jiří Valoch